

Austatud minister, head ajaloouurijad, noored sõbrad!

Kõigepealt tänan teid julguse eest ajalugu kätte võtta. Seda mitte üleüldse, vaid läbi kahe põhimõttelise suuruse – inimese ja maa saatuse kaudu ajalõigul, mis on gümnasisti senisest elueast mitu korda pikem. Nii suur mõõtkava eeldab igal juhul julgust. See on nagu pika reisi alustamine. Alguses on kartus, et ehk ei jõua sihile, eksid ära, kuid samas nii väga tahad päralt jõuda. Need, kes oma uurimistöö ära saatsid, on kahtlemata väga julged reisimehed, aga – ükski reisimees ei taha piirduda ainult ühe reisiga.

Jakob Hurdale oli ajalugu sündinud asjad ehk kõik see, mis on tegelikult aset leidnud. Eesti ärkamisajal oli see lähtekoht erakordselt oluline, sest sinnani oli meie ajalugu kirjutatud küll meie kohta, ent mitte meie endi poolt. See on oluline vahe, kuna see, mis teisele tähtis pole üldse see, mis meile. Nõukogude ajalookäsitlus ütleb napilt "kodanlus – või kulaklus – likvideeriti kui klass", eestlasele tähendab see lause hoopis kümnete tuhandete inimeste küüditamist Siberisse. Nii et on oluline, et me ise uurime oma ajalugu. Hurt tahtis, et eestlane õpiks ise oma ajalugu kirjutama, mitte fantaseerides, vaid püüdes allikates. Niisugust kunsti, näha ajalugu oma silmadega, peab valdama igaüks, sest just see annab igale inimesele vaimse iseseisvuse teiste keskel.

Samas on igasugune ajalugu inimese jaoks ennekõike mälu, kuid just mälu ja julgus mäletada teevad meid eetiliseks ning eetika ei luba meil olla ajaloo suhtes suvaline. Ajalugu teeb ümber see ja ainult see, kes salgab sündinud asjad maha ega taha mäletada või et teised mäletaksid või teaksid. Seetõttu vajab mälu ka pidevat vormishoidmist. Ajaloo uurimine ongi üks asi, mis aitab mälu korras hoida ja inimene on omakorda tugev sedamööda, kui hea on tema mälu. See kehtib samamoodi iga rahva ja iga riigi kohta: oleme tugevad sedavõrd kui teame, mis meie ajaloos on juhtunud, toime pandud, mida meie esiisad ise korda saatsid.

Igal juhul tuleb ajaloos tema mõistmiseks luua teatav kord ja sellise korra loomise oskust tuleb õppida varakult. Samas ei saa ühegi pere ega küla lugu uurida lahus oma maa ajaloost; ühtegi, ka kõige pikemat lahingut, ei saa käsitleda eraldi sõjast; ühegi riigi ajalugu maailma ajaloost. Võin ühe isikliku näite tuua, kuna ma lihtsalt tundsin huvi selle vastu, et miks näiteks pärinesid suur osa Eesti Vabariigi riigimehi 20ndail aastail Viljandimaalt? Sellepärast, et sealt pärit moodustasid suure osa ülemõõdunud sajandi Tartu Ülikooli eesti üliõpilaskonnast. Aga miks nii? Sest mulgi talud olid saanud piisavalt jõukaks lina kasvatusega, et oma poegi saata tasulistesse gümnaasiumidesse ja siis ka edasi ülikooli.

Aga miks tõi lina kasvatus jõukust taludesse? See ei olnud meie enda, see oli hoopis USA kodusõda ja tänu USA kodusõjale ei olnud võimalik enam lina osta Euroopas ja teatavasti tol ajal ikka olid enamus laevad purjelaevad. Lina hind tõusis ja need, kes kasvasid lina said jõukaks. Nii et, kui me uurime ajalugu, meil tuleb tunda mitte ainult oma kohalikku ajalugu, aga ka maailma ajalugu. Seosed on ülimalt oluline osa ajaloo uurimisel, sest miski ei seisa eraldi. Selle mittemõistmine või mittetunnistamine on suurim viga, vähemalt ajalooliselt.

Mul on hea meel, et teie olete seda ka ise mõistnud. Ma tänan teid selle mõistmise ja võistlusel osalemise eest. Olen kindel, et seda mõistmist on teile õpetanud teie juhendajad. Tänan teid teie töö eest. Tahan tänada žüriid, kes nägid vaeva võistlustööde hindamisega. Samuti tänan Eesti Ajalooõpetajate Seltsi ja Körberi Sihtasutust võistluse korraldamise eest. Loodan, et ajalooalaste uurimistöõde võistlused jätkuvad, sest mineviku tundmine aitab meil tulevikus riigi ja rahvana paremini hakkama saada. Aitab meil mõista maailma ja maailmal mõista meid.

Aitäh!